

NEGYEDÉVES JELENTÉS
2011. április 15.

MAGYAR NEMZETI BANK

**Beszámoló az MNB 2011
első negyedévi tevékenységéről**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8-9.

www.mnb.hu

Tartalom

1. Monetáris politika	4
2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása	6
3. Devizatartalékok	8
4. Készpénz-logisztikai tevékenység	9
5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás	13
6. Az MNB statisztikai tevékenysége	16
7. A pénzügyi kultúra fejlesztése	18

1. Monetáris politika

2011. januárban a Monetáris Tanács – a novemberben megkezdett kamatemelési ciklust folytatva – 25 bázispontos kamatemelést hajtott végre. A tanács a legfőbb kockázatot abban látta, hogy az inflációs várakozások nem horgonyoztak, és ezért a költségsokkok másodkörös inflációs hatásokkal járhatnak. Februárban a tanács úgy ítélte meg, hogy a három hónap során véghezvitt szigorítás mérsékelte a másodkörös hatások kockázatát, ezért 6 százalékon hagyta az irányadó rátát. A márciusi kamatdöntő ülésről kiadott közleményben a Monetáris Tanács hangsúlyozta, hogy – összhangban az aktuális inflációs jelentés alappályájával – további kamatemelés nélkül is elérhetővé válhat 2012 végére a 3 százalékos inflációs cél, ehhez azonban szükséges a jelenlegi kamatszint huzamosabb ideig történő fenntartása.

A márciusi *Jelentés az infláció alakulásáról* előrejelzése alapján a költségsokkok erős inflációs nyomásának hatására az infláció 2011-ben is jelentősen a cél felett alakulhat. A negatív kibocsátási rés és a laza munkapiaci feltételek fékezik a költségsokkok begyűrűzését a maginflációba, amely így lassabb a válságot megelőző időszakban megfigyelnél. Az elmúlt időszakban végrehajtott kamatemelések mérséklék a másodkörös hatásokat. A globális nyersanyag- és élelmiszerársookkok elsődleges hatásai 2012 második felévére várhatóan lecsengenek, így az infláció 3 százalék közelébe csökkenhet.

A magyar gazdaság növekedése továbbra is a kedvező külső keresleten alapul, amihez a belső kereslet csak fokozatosan zárkózik fel. A kibocsátási rés a teljes előrejelzési horizonton negatív maradhat. A lakossági fogyasztás élénkülését a kormányzati intézkedések, a munkapiaci helyzet lassú javulása, a tartósan szigorú hitelkörnyezet és az adósságállományok mérséklésére irányuló törekvések határozhatják meg. A bejelentett autóiipari nagyberuházásokat leszámítva a bizonytalan üzleti környezet és a szigorú vállalatihitel-feltételek várhatóan hátráltatják a beruházások fellendülését. Lefelé irányuló kockázatot jelent a növekedésre, amennyiben a beruházások válság alatt tapasztalt visszaesésének a korábban vártnál nagyobb része tekinthető tartósnak, illetve ha a hitelkondíciók a teljes előrejelzési horizontunkon szigorúak maradnak.

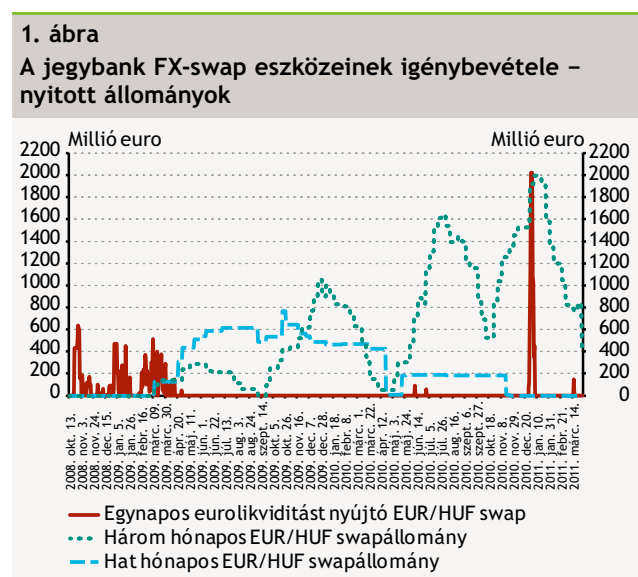
Magyarország külső finanszírozási képessége a kedvező külső és visszafogott belső kereslet miatt továbbra is

magas. A jövedelemegyenleg hiányát növeli a vállalati jövedelmezőség javulása, ezt azonban fékezik a vállalati különadók. A fentiekén túl az EU-transzferek további emelkedése is javíthatja a külső finanszírozási képességet. Az ország nettó megtakarítói pozíciója a magánszektor pénzügyi megtakarításaival magyarázható.

A tanács márciusban két fő kockázatot emelt ki, amelyek eltérő monetáris politikai lépéseket indokolhatnak középtávon az előrejelzés alappályájához képest. Ha az inflációs várakozások nem kellően horgonyoztak, és a költségsokkok az előrejelzésben feltételezettnél nagyobb mértékben gyűrűznek be a fogyasztói árak szélesebb körébe, a monetáris kondíciók szigorítására lehet szükség. Ezzel szemben, amennyiben a hitelezés a vártnál lassabban élénkül, és így a belföldi kereslet is kedvezőtlenebbül alakul az alappályában felvázolthoz képest, az alapkamat mérséklése középtávon indokolt lehet.

A monetáris politikai eszköztár változásai

2011 első negyedében nem történt változás az MNB monetáris politikai eszköztárában. A 2008–2009-ben bevezetett instrumentumok közül jelentősebb elmozdulás az FX-swap eszközök állományában volt tapasztalható.

Az MNB három hónapos eurolikviditást nyújtó EUR/HUF FX-swap eszközének állománya a 2011. év eleji, rekordmagasságot jelentő közel 2 milliárd eurós szintjéről az év első negyedévében fokozatosan csökkent, és március végére 444 millió eurós szintre esett vissza. Az egynapos eurolikviditást nyújtó EUR/HUF FX-swap eszközt az év első napjaiban szintén igénybe vette a hazai bankrendszer, majd ezt követően mindössze egy kisebb mértékű igénybevételre

került sor. Az egynapos swapeszköz iránti kereslet megszűnését az magyarázza, hogy a megugró használat javarészt a külföldi szereplők 2010. év végi pozíciózárásából, illetve az ahhoz kapcsolódó FX-swapokon keresztüli forintkihelyezési igényükből fakadt. A három hónapos eszköz állománycsökkenésének hátterében pedig az áll, hogy a hazai bankok nagyobb mértékben voltak képesek a piacról biztosítani devizalikviditási igényüket.

2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása

Magyarország országgockázati felára a 2010-ben tapasztalható növekedéssel szemben 2011 elejétől csökkenésnek indult – alapvetően a magyar fiskális politikával szembeni pozitív várakozásoknak köszönhetően. Mindez a bankrendszer pénzügyi stabilitását is erősíti. Ugyanakkor annak a bejelentése, hogy a bankadó 2012-ben is teljes összegben fennmarad, valamint a kilakoltatási moratórium fenntartása kedvezőtlenül érinti a bankrendszer jövedelemtermelő képességét. A regionális versenyképességi előny elvesztése miatt a hazai bankrendszernek a külföldi anyabanki finanszírozás elosztásában hátrányos helyzetbe kerülése továbbra is kockázatként jelentkezik. Mindez növeli annak a veszélyét, hogy a pénzügyi rendszer hitelkibocsátása és gazdasági növekedéshez való hozzájárulása tovább csökken. A jegybank pénzügyi stabilitási kockázatokat átfogóan értékelő következő kiadványa (*Jelentés a pénzügyi stabilitásról*) 2011. április 20-án jelenik meg.

A Pénzügyi stabilitás szakterület 2011 januárjában is lefolytatta a hitelezési felmérését. A 2010 negyedik negyedévére vonatkozó felmérés eredményeit az MNB a honlapján 2011. február 24-én publikálta. A lakáscélú jelzáloghitelek esetében a bankok összességében tovább szigorították a hitelezési feltételeket, ami a kockázatosabbnak ítélt hitelek kamatfelárában jelentkezett. A vállalati szegmensben két negyedév után ismét több szempontból is szigorítást tapasztaltunk: a kockázatos hitelek kamatfelára mellett az adóstól elvárt szerződéses kötelezettségvállalás, illetve a fedezeti követelmények esetében is. A szigorításra a válság csúcsát követően először a bankrendszer rossz jövedelmezősége következtében negatív megítélés alá kerülő tőkehelyzet miatt került sor. Az önkormányzati szegmens esetében nőtt a bankok kockázatérzékenysége a 2010-es év során, aminek következtében a szektor hitelezési feltételeit folyamatosan szigorították, és ezzel párhuzamosan csökkentették a hitelezési hajlandóságukat. A háztartási jelzáloghitelek esetében 2010 utolsó negyedévében az átstrukturált hitelek aránya 7 százalékról 9 százalékra emelkedett. Az átstrukturálást követően újra 30 napos késedelembe eső hitelek aránya mérsékelt növekedés mellett 30 százalékra emelkedett, ennek oka elsősorban a türelmi időszakok meghosszabbítása. A vállalati szegmensben 4,5 százalék körül stagnált az átstrukturált

hitelek aránya, a kereskedelmiingatlan-hitelek esetében ez az arány 14 százalékról 17 százalékra emelkedett. Az átstrukturálást követően 30 napos késedelembe eső vállalati hitelek aránya közel 50 százalékos növekedés mellett 20 százalék körüli értékre nőtt. A hitelek portfólióminőségének romlása 2010-ben folytatódott (a nemteljesítő hitelek aránya 2010 végén 12,4 százalék volt a vállalati szegmensben és 11 százalék a háztartási szegmensben). 2010 végére a portfólióromlás lelassult, ebben a folyamatban jelentős szerepet játszott a bankok átstrukturálási tevékenysége. Összességében a korábbi várakozások ellenére a nemteljesítő hitelek arányában a tetőzés csak később jelentkezhet.

A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt negyedévben számos pénzügyi tárgyú jogszabály-változtatás, illetve jogharmonizációs javaslat véleményezésében vett részt (többek között a CRD-III implementációja, az új európai felügyeleti hatóságok szabályozásával kapcsolatos jogharmonizáció).

A hazai szabályozási kérdéseken kívül a jegybank az európai uniós szabályozások véleményezésében is aktívan szerepet vállalt, valamint a pénzügyi szektorral kapcsolatos kérdésekben a 2011 első félévében esedékes magyar EU-elnökség munkáját is támogatta. 2011 első negyedévében észrevételeket tett az ún. Bazel-III-as szabályozás európai implementálását szolgáló CRD-IV irányelvtervezet legújabb változatára vonatkozóan, valamint részt vett az EU banki válságkezeléssel kapcsolatos új szabályozástervezetere vonatkozó közös hazai álláspont kialakításában. Az MNB ezenkívül javaslatot tett az Európai Unió Tanácsa által kidolgozott betétbiztosításra vonatkozó legújabb irányelvtervezet kapcsán, valamint részt vett az ún. „short selling” szabályozás véleményezési munkáiban.

Az Európai Unióban 2011 januárjában felálló Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) és az Európai Felügyeleti Hatóság (EFH) megalakulásához kapcsolódó előkészítő és véleményezési munkában az MNB makroprudenciális szerepéhez igazodva már a kezdetektől aktívan részt vett. 2011 első negyedévében az ERKT vezető szerve, az Általános Testület két ülést is tartott, amelyeken kialakították az új szervezet működési kereteit, és meghatározták a 2011-re

vonatkozó munkatervet is. 2011 első negyedévében az ERKT támogatására létrejött a szakmai tanácsadó bizottság (Advisory Technical Committee, ATC) is, amely az ERKT munkájának technikai előkészítéséért felelős. Az MNB részt

vett az ATC éves munkatervének, valamint a hozzá kapcsolódó munkacsoportok mandátumainak véleményezésében, valamint tagokat delegált a hazai szempontból jelentős munkacsoportokba.

3. Devizatartalékok

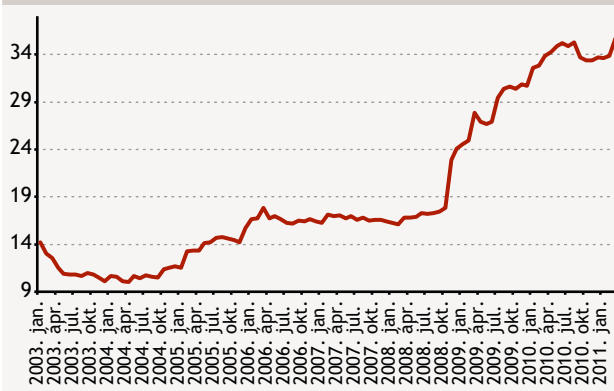
2011 első negyedévének végén az MNB hivatalos devizatartalékainak összege 35,7 milliárd euro volt, ez 2 milliárd euro növekedést jelent a 2010. év végi 33,7 milliárd eurós értékhez képest.

A devizatartalékok alakulását elsősorban az alábbi tételek befolyásolták az elmúlt negyedév során.

Az Államadósság Kezelő Központ március 29-én 3 milliárd USD értékben 10 év, 750 millió USD értékben pedig 30 év futamidejű kötvényt bocsátott ki. Az egyéb, adósságkezeléssel kapcsolatos műveletek az előző negyedévben összességében 570 millió euróval csökkentették a devizatartalékok nagyságát. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 160 millió eurót tettek ki. A költségvetési szervek megbízásából végrehajtott devizakifizetések 850 millió eurós csökkenést okoztak. 2011 első negyedévében az Európai Bizottságtól 1,04 milliárd euro nettó transzfer érkezett. Az MNB-nél elhelyezett rövid lejáratú devizabetétek március végén 30 millió euróval voltak alacsonyab-

bak a december végi állományhoz képest. A tartalék saját hozama a felfelé tolódó hozamgörbéknek betudhatóan ebben a negyedévben negatív volt, közel 40 millió euróval csökkentette az MNB arany- és devizatartalékait.

2. ábra
A devizatartalékok nagyságának alakulása
(milliárd euróban)

4. Készpénz-logisztikai tevékenység

A forgalomban lévő készpénz

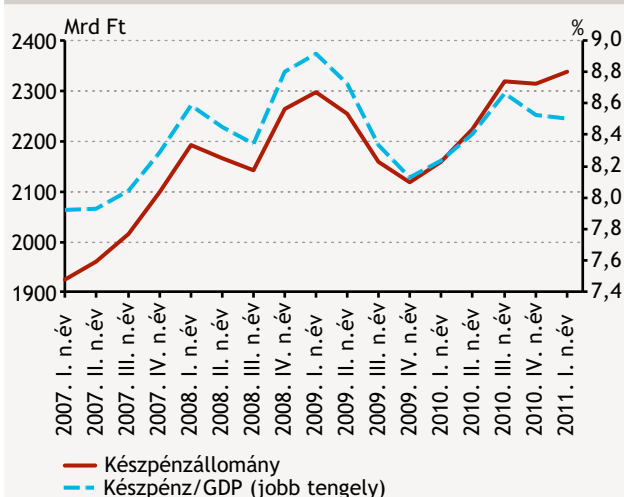
2011. március végén a forgalomban lévő készpénz értéke mintegy 2295 milliárd forintot tett ki, az előző negyedévhez képest kismértékben emelkedett. A magyar gazdaság GDP-arányos készpénzintenzitása nemzetközi összehasonlításban változatlanul magas.

A forgalomban lévő bankjegyek és érmék

A forgalomban lévő bankjegyek értéke 2011 első negyedévének végén 2250 milliárd forint volt, amely – az MNB várakozásaival megegyezően – 8 százalékkal magasabb az előző év azonos időszakához képest. Ugyanakkor a növekedés mértéke a bankjegyek mennyiségét tekintve csak mintegy 6 százalék volt, amit jellemzően a két legnagyobb címlet bővülése okozott, a kisebb címletű bankjegyek forgalomban lévő mennyisége csak kismértékben változott.

3. ábra

Készpénzállomány a gazdaságban

Megjegyzés: A készpénzállomány negyedéves átlagértéken, szezonálisan igazítva, a 2011 első negyedéves GDP-adat MNB-becslés.

1. táblázat

Forgalomban lévő bankjegyek és érmék

(2011. március 31-i adatok)

Bankjegyek	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
20 000 forint	59,9	1198,9	23,0	53,3
10 000 forint	85,2	852,0	32,7	37,9
5 000 forint	20,0	100,1	7,7	4,5
2 000 forint	18,5	36,9	7,1	1,6
1 000 forint	47,7	47,7	18,3	2,1
500 forint	29,3	14,6	11,2	0,6
Összesen	260,6	2250,2	100,0	100,0
Érmék	Mennyiség (millió darab)	Érték (Mrd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
200 forint	82,3	16,5	7,0	36,8
100 forint	140,8	14,1	12,0	31,5
50 forint	111,2	5,6	9,4	12,5
20 forint	210,9	4,2	17,9	9,4
10 forint	253,3	2,5	21,5	5,6
5 forint	379,0	1,9	32,2	4,2
Összesen	1177,5	44,8	100,0	100,0

Figyelemre méltó, hogy a 20 000 és a 10 000 forintosok együttesen a forgalomban lévő bankjegyek mennyiségének már közel 56 százalékát adják.

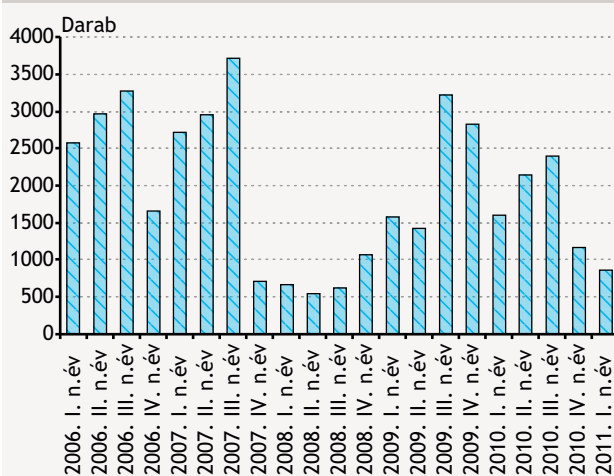
Az MNB az előzetes terveinek megfelelően 2011. január 1-jétől engedélyezte a nagyobb hitelintézetek és a Magyar Posta számára, hogy értéktáraikban ún. kihelyezett bankjegykészletet, vagyis az MNB tulajdonában lévő készpénzt tartsanak. A bankjegykihelyezés célja elsősorban az volt, hogy megkönnyítse, egyszerűsítse a nagybani logisztikát végző jegybank és a kisebb logisztikai (csomagolási) egységekkel dolgozó hitelintézeti, postai szféra közötti bankjegyáramlást. A kihelyezett készlet maximumát az MNB korlátozta, így a kihelyezett készlet a forgalomban lévő bankjegyállomány értékének 1 százalékát sem teszi ki. A nemzetközi gyakorlatban számos ilyen – jól működő – modellre van példa, így az MNB ezek átfogó tanulmányozása után, a piaci szereplőkkel való mintegy másfél évig tartó egyeztetést követően alakította ki saját rendszerét, amely leginkább a Hollandiában működő struktúrához hasonló. Az MNB a rendszer működésétől azt várja, hogy fokozódjon a készpénzforgalmazás hatékonysága a gazdaságban, illetve növekedjen a készpénzellátás biztonsága – mivel a kihelyezett készlet erejéig az MNB a pénztári óráin kívül is rendelkezésre áll. A jegybank folyamatosan monitorozza a tevékenységet annak érdekében, hogy – amennyiben ez szükséges – a tapasztalatok birtokában tovább finomíthassa az év elején bevezetett modellt.

2011. március végén közel 1,2 milliárd darab érme volt forgalomban mintegy 45 milliárd forint értékben. A forgalomban lévő állomány mennyisége 4 százalékkal, értéke 5 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. A bővülést elsősorban legkisebb érmecímletünk, az 5 forintos címlet dominálta. A kis értékű érmecímletek esetében jellemzően magas a forgalomból való kicsapódás miatti pótlási igény.

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

2011 első három hónapjában tovább folytatódott a forintbankjegy-hamisítványok számának az előző negyedévben (1186 db) kezdődött csökkenése. Az év kezdete óta 873

4. ábra
Fellelt forintbankjegy-hamisítványok számának alakulása

darab hamis bankjegy került kivonásra a forgalomból, ami hozzávetőleg 28 százalékkal kevesebb, mint a megelőző negyedévben. A hamis valuták előfordulása továbbra sem jelentős, a jegybank szakértői 347 darab, különböző valuta-hamisítványt vizsgáltak az első negyedévben. Ezen belül a hamis eurobankjegyek száma 261 darab volt.

A forintbankjegy-hamisításnak továbbra is jellemzője, hogy a három legmagasabb címletre irányul. Jelenleg ezek teszik ki a lefoglalt hamisítványok 88 százalékát.

A hamisítványok számának csökkenésében megkülönböztetett jelentősége van a rendőrség és a jegybank szoros együttműködésének, amelynek eredményeként az elmúlt év végén felszámolásra került a tavalyi év kedvezőtlen hamisítási mutatóit meghatározó 10 000 forintos hamisítványokat gyártó műhely.

Az utóbbi években a hamisítványokon a korábbiaknál nagyobb arányban imitálták azokat a biztonsági elemeket, amelyek a pénztárakban elterjedten használatos UV-lámpák segítségével UV-A fényben ellenőrizhetők. Az MNB ezért nagy hangsúlyt fektet a bankjegyismeretek és a korszerűbb segédeszközzel, az ún. UV-A/C típusú lámpával történő bankjegy-ellenőrzési módszer¹ terjesztésére.

2. táblázat

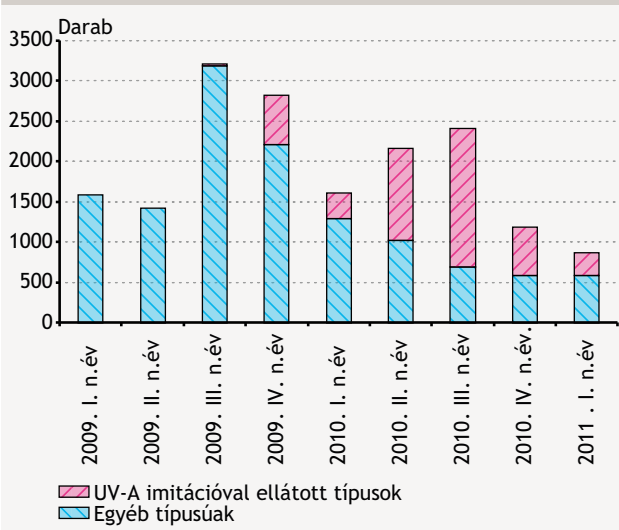
A fellelt forintbankjegy-hamisítványok címletenkénti megoszlása 2011 első negyedévében

Címletek	500	1000	2000	5000	10 000	20 000
Megoszlás (%)	11	0	1	15	53	20

¹ A jelenleg ismert hamisítási módszerek és ezen belül az UV-A jelek utánzatával ellátott hamisítványok elleni védekezés hatásos eszköze a két UV-fényforrást tartalmazó UV-A/C lámpával történő vizsgálat. E vizsgálat lényege, hogy a valódi bankjegyeken az UV-A, illetve az UV-C lámpával történő váltakozó megvilágítás alkalmával megváltozik a vizsgált biztonsági elem színe zöldről pirosra. A hamisítványokon ez a jelenség nem tapasztalható, azaz mindkét fénytartományban zöld színben világít ugyanaz a biztonsági elem. További információkat lásd az [MNB honlapján](#).

5. ábra

Fellelt forintbankjegy-hamisítványok megoszlása az UV-A imitációjú hamisítványok és az egyéb típusúak szerint

A nagyszámban tartott ismeretterjesztő előadásokon túlmenően nyomtatott formában és interneten is elérhetőek olyan segédanyagok, amelyek a pénztárakban dolgozók munkájához nyújtanak támogatást. Annak érdekében, hogy a jelenlegi, korábbinál kedvezőbb helyzet tartóssá váljon, és tovább javuljon, az MNB előkészített egy pályázati keretek között működő támogatási rendszert. Ezen keresztül a hamisítások veszélyének leginkább kitett kereskedelmi pénztárak kedvező feltételekkel (olcsóbban) juthatnak a megbízható UV-A és UV-C vizsgálatokra is alkalmas segéd-eszközökhöz.

Az UV-A/C bankjegyvizsgáló készülékek támogatási programja

A jegybank kiemelt figyelmet fordít a bankjegyhamisítás elleni küzdelemre, valamint a tudatos készpénzhasználatra. A készpénzes műveleteket nagyszámban és gyorsan lebonyolító pénztárak számára napjainkban a hamis bankjegyek elleni védekezés egyik leghatékonyabb segédeszköze az UV-A és UV-C fénycsóvel egyaránt rendelkező bankjegyvizsgáló lámpák használata. Ezért az MNB 2011-ben átfogó programot indított a kiskereskedelmi szektorban ilyen készülékek beszerzésének anyagi támogatására 50 millió forintos keretösszeg erejéig.

A program az alábbi fázisokra tagolódik:

1. Az UV-A/C készülékeket forgalmazók pályáztatása – 2011. május 9-ig;
2. A végső felhasználók (kiskereskedelmi egységek) regisztrációja – 2011. májustól;

3. A támogatott UV-A/C készülékek felhasználók általi megvásárlása, az anyagi támogatás folyósítása – 2011. júniustól.

Az MNB célja, hogy elősegítse a korszerű eszközök használatának minél nagyobb térnyerését a hamisítás által leginkább veszélyeztetett szektorban, illetve e programmal is fel kívánja hívni a figyelmet a tudatos bankjegyetellenőrzés fontosságára.

A jegybank 2011. március 23-án hirdette meg nyilvánosan támogatási programját, valamint ezzel egy időben közzétette pályázati felhívását a forgalmazók részére. Az UV-A/C készülék támogatási programról bővebb információk az [MNB honlapján](#) található.

Emlékérme-kibocsátás

„Az Európai Unió Tanácsának magyar elnöksége” emlékérmé

A Magyar Nemzeti Bank 2011. január 12-én 3000 forintos címletű ezüst emlékérmét bocsátott ki „Az Európai Unió Tanácsának magyar elnöksége” megnevezéssel annak alkalmából, hogy 2011 első félévében Magyarország tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztségét.

Az emlékérmét Rónay Attila tervezte. Az emlékérmé előlapján, felső köriratban a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat olvasható. Az emlékérmé két szélétől párhuzamosan induló, a középmező felé haladva egymástól elváló négy vonal és – a magyar zászlót jelképező – három sáv a középmezőben elhelyezett keretet tart. A keretet a „2011” verési évszám választja ketté. A keret felső – tömör – részén, egymás alatti vízszintes sorokban a „3000” értékjelzés és a „FORINT” felirat olvasható, az alsó részén a Magyar Köztársaság címerének ábrázolása, alatta a „BP.” verdejel látható.

Az emlékérmé hátlapján az emlékérmé két szélétől párhuzamosan induló, a középmező felé haladva egymástól elváló négy vonal és – a magyar zászlót jelképező – három sáv a középmezőben elhelyezett, kaput szimbolizáló keretet tart. A keret felső részén az Európai Uniót jelképező, tizenkét csillagkoszorú látható, közepén az „eu” betűpárral. A keret alsó részén az Országház épületének ábrázolása látható, előtérben a Dunával. Az emlékérmé szélén, felső köriratban „AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSÁNAK” felirat, lent, egymás alatti vízszintes sorokban a „MAGYAR”, az „ELNÖKSÉGE” és a „2011” felirat olvasható. Az emlékérmé alsó szélén, közepén Rónay Attila tervezőművész mesterjegye látható.

Az emlékérmé 925 ezrelék finomságú ezüsből készült, súlya 10 gramm, átmérője 30 mm, széle recézett.

Az emlékérméből 8000 darab verhető, amelyből 5000 darab különleges – ún. proof – technológiával készíthető.

„Jedlik Ányos” emlékérmé

A Magyar Nemzeti Bank 2011. január 11-én 1000 forintos címletű kupronikkel emlékérmét bocsátott ki „Jedlik Ányos” megnevezéssel annak alkalmából, hogy Jedlik Ányos 150 évvel ezelőtt, 1861-ben írta le a dinamó elvét. Az emlékérmé a magyar mérnökök, feltalálók technikai újdonságait, találmányait bemutató sorozat tagjaként kerül kibocsátásra.

Az emlékérmét Bitó Balázs tervezte. Az emlékérmé előlapján a Jedlik-féle gép előlínézete látható. A dinamó ábrázolása felett, vízszintesen, egy sorban a nagyméretű „1000” értékjelzés és a „FORINT” felirat olvasható. Alatta a vitrintáblácskát idéző szövegmezőben „AZ EGY-SARKI VILLAMINDÍTŐ”, ez alatt a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat olvasható. A gép ábrázolásától balra fent a „BP.” verdejel, jobbra fent a „2011” verési évszám látható.

Az emlékérmé hátlapján, a belső négyzettel határolt mezőben Jedlik Ányos portréja látható. A külső keretben a portré felett a „JEDLIK ÁNYOS”, a portrétól balra, a bal peremmel párhuzamosan „A DINAMÓ-ELV LEÍRÓJA”, a portrétól jobbra, a jobb peremmel párhuzamosan „1861”, a dinamó-elv leírásának évszáma, a portré alatt az „1800–1895” születési és halálozási évszám olvasható. A belső keretben, a portrétól jobbra, Szent Benedek keresztjének egyszerűsített változata jelenik meg a C, S, P, B betűkkel, amelyek jelentése: „CruX Sancti Patris Benedicti”, azaz „Szent Benedek Atyánk keresztje”. Az emlékérmé alsó szélén, jobb oldalon Bitó Balázs tervezőművész mesterjegye található.

A négyzet alakú emlékérmé kupronikkelből készült, súlya 14 gramm, mérete 28,43 mm×28,43 mm, széle sima.

Az emlékérméből 20 000 darab készíthető, amelyből 10 000 darab különleges – ún. proof – technológiával verhető.

„Mohácsi busójárás” emlékérmé

A Magyar Nemzeti Bank 2011. március 14-én 5000 forintos címletű ezüst emlékérmét bocsátott ki „Mohácsi busójárás” megnevezéssel annak alkalmából, hogy az UNESCO az emberiség szellemi kulturális örökségének reprezentatív listájára – a magyarországi népszokások közül elsőként – felvette a mohácsi busójárás hagyományát.

Az emlékérmét Gáti Gábor tervezte. Az emlékérmé előlapjának szélén, felső köriratban a „MAGYAR KÖZTÁRSASÁG” felirat olvasható. A középmező jobb oldalán a vállán kéregkürtöt, kezében kereplőt tartó, övén kolompokat viselő busófigura ábrázolása látható, a háttérben további két busófigurával. Az emlékérmé bal alsó részén, egymás alatti vízszintes sorokban az „5000” értékjelzés, a „FORINT” felirat, a „2011” verési évszám és a „BP.” verdejel olvasható.

Az emlékérmé hátlapján, alsó köriratban a „MOHÁCSI BUSÓJÁRÁS” felirat olvasható. A középmezőben egy kosszarvas busómaszk ábrázolása van. A busómaszk ábrázolásától jobbra, lent Gáti Gábor tervezőművész mesterjegye található.

Az emlékérmé 925 ezrelék finomságú ezüsből készült, súlya 31,46 gramm, átmérője 38,61 mm, széle recézett.

Az emlékérméből 8000 darab készíthető, amelyből 5000 darab különleges – ún. proof – technológiával verhető.

5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás

Konferencia a hazai pénzforgalom jelenéről és jövőjéről

2011. március 10-én az MNB konferenciát rendezett „A hazai pénzforgalom jelene és jövője” címmel. A Magyar Nemzeti Bank kiemelt kérdésként kezeli a kis összegű (alapvetően lakossági és vállalati) pénzforgalom témakörét. Az elmúlt években több elemzést, tanulmányt készített annak érdekében, hogy alaposabban megismerje a hazai pénzforgalom sajátosságait. A konferencián a jegybank ezen elemzések, tanulmányok legújabb eredményeit ismertette, különös tekintettel a kis összegű fizetések jelenlegi tendenciáira és költségeire, az állam és a háztartások fizetési szokásaira, és ezzel párbeszédet szándékozik indítani a pénzforgalom társadalom szempontjából leghatékonyabb lehetséges fejlődési irányairól.

A konferencia egyik központi témája volt a fizetési módok társadalmi költsége. Az MNB átfogó felmérést készített a főbb hazai fizetési módok – készpénzes, betéti és hitelkártyás műveletek, papíralapú és elektronikus átutalások, csoportos és felhatalmazói levélen alapuló beszedések, készpénz-átutalási megbízások (a postai „sárga csekk”), nyugellátási utalványok postai kifizetése – társadalmi költségéről. A jegybank célja annak számszerűsítése volt, hogy az érintett fizetési műveletek lebonyolítása össztársadalmi szinten egy év alatt mennyi erőforrást (időt, eszközt, pénzt) igényel. Ha hazánkban az északnyugat-európai országokhoz hasonlóan kevésbé használnánk a készpénzt és a papíralapú megoldásokat, azokat elektronikus megoldásokkal helyettesítenénk, akkor 103 milliárd Ft értékű (azaz a GDP mintegy 0,4%-át kitevő) társadalmi megtakarítást lehetne elérni.

A fizetési módok használatának tendenciája már ma is ebbe az irányba mutat, de az előrehaladás sebessége nem kielégítő. A társadalmi jólét növelése érdekében indokolt lehet gyorsítani a folyamatot. Ezért az MNB javaslatokat fogalmazott meg, amelyek a következő témaköröket ölelik fel. Célszerű bővíteni a pénzforgalmi infrastruktúra kiterjedtségét, ezen belül támogatni azt, hogy minél több kiskereskedő fogadjon el bankkártyát, és minél több postahelyen legyenek elektronikusán elérhetők a pénzforgalmi szolgáltatások. Lényeges lenne az is, hogy a meglévő hazai (étkezési és üdülési) utalványokat elektronizálják, és így az

azokkal kapcsolatos forgalmat a bankkártyás infrastruktúrán lehessen lebonyolítani. Szükséges lenne a minden közüzemi, távközlési szolgáltató, biztosító és bármely fogyasztó számára nyitott, az összes pénzforgalmi szolgáltatónál igénybe vehető elektronikus számlabemutató és -fizetési megoldások elterjesztése, valamint, hogy a fizető fél érzékelje a készpénz-átutalási megbízás költségét. A szóba jöhető szabályozási lépésekhez tartozna egyrészt az, hogy a bankkártyás műveletekhez kapcsolódó bankközi jutalékok szintje felett olyan hatósági kontroll kerüljön bevezetésre, amely legalább a forgalomnövekedésnek megfelelő ütemben csökkenti a jutalékkerhelés százalékos mértékét, másrészt az, hogy minden érdekelt számára egyértelmű legyen, hogy a készpénzfizetés elfogadása visszautasítható.

A kutatások keretében a háztartások fizetési szokásainak felmérésére is sor került. Ebből egyértelműen látható, hogy a magyar háztartások nagymértékben készpénzorientáltak, a készpénz-helyettesítő, elektronikus fizetési módok alkalmazása a többség számára viszonylag lassan válik mindennapos gyakorlattá. Az elektronikus fizetési módok használatának alacsony aránya inkább a régi szokások továbbra is erős jelenlétével, az információ, a motiváció és gyakran a bizalom hiányával magyarázható a háztartások oldalán. Emellett jellemző az is, hogy sok esetben az infrastruktúra hiánya miatt akkor sem lehetne készpénz nélkül lebonyolítani egy fizetési műveletet, ha erre a szándék a fizető fél oldalán megléne.

2010-ben a Magyar Nemzeti Bank felmérte az állami szektor fizetési szokásait is. Az állami fizetési szokások feltérképezésén túl az MNB célja az volt, hogy megvizsgálja, milyen hatékonyan bonyolódik le az állami pénzforgalom. A felmérés megállapította, hogy az állami készpénzes forgalom (be- és kifizetés) összességében 2009-ben a bruttó hazai termék 17%-ának megfelelő nagyságot képviselt. 2009-ben mintegy 100 millió darab állami fizetési tranzakció történt készpénz használatával. Eszerint minden harmadik állami befizetés vagy kifizetés a postán, az állami intézmény által fenntartott házipénztáron keresztül került lebonyolításra, vagy fizetési számláról történő készpénzfelvétel, számlabefizetés eredménye volt. Az állami kifizetések közül a nyugdíjak kifizetése okozza a legnagyobb készpénzforgalmat. 2009-ben még a nyugdíjak 51%-át (mintegy 22 millió eset-

ben) a postás vitte házhoz. Ezenkívül a szociális ellátásoknál is jelentős a készpénzhasználat. Az állami készpénzes forgalom jelentős szelete a házipénztári forgalom: 2009-ben mintegy 34 millió darab fizetés történt házipénztáron keresztül, aminek 85%-a a helyi önkormányzatok szektorához köthető. Az MNB becslése alapján az állami készpénzes pénzforgalom teljes körű készpénzmentesítése éves szinten mintegy 20 milliárd forintos társadalmi költségmegtakarítást eredményezne.

Az MNB – kizárólag pénzforgalmi szempontok alapján – a lehető legmagasabb elektronizáció és ezáltal a maximális társadalmi megtakarítás eléréséhez számos lehetséges lépést határozott meg. Ezek közül több, a jelenlegi infrastruktúrára épülő és ezáltal nem számottevő beruházásigényű lépés már rövid távon is megvalósulhat. Az infrastrukturális korlátok felszámolása szempontjából az egyik legjelentősebb változás az lenne, ha a bankok és a takarékszövetkezetek mellett a kiterjedt hálózattal rendelkező posta is szerepet vállalna a fizetési számlavezetésben és az ahhoz kapcsolódó korszerű pénzforgalmi szolgáltatások nyújtásában. Emellett az állami pénzmozgások racionalizálása az állami szereplők számla- és likviditásmenedzsmentjének átalakítását igényelheti.

A készpénzmentes állami pénzforgalom eléréséhez elengedhetetlen, hogy párbeszéd kezdődjék az érintett állami szereplők között, és így kirajzolódjanak a szükséges lépések, azok összefüggései és az azokhoz szükséges fejlesztések.

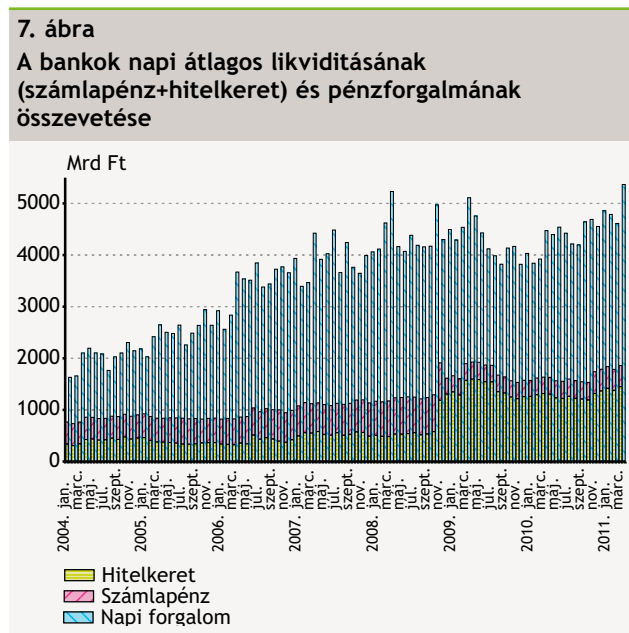
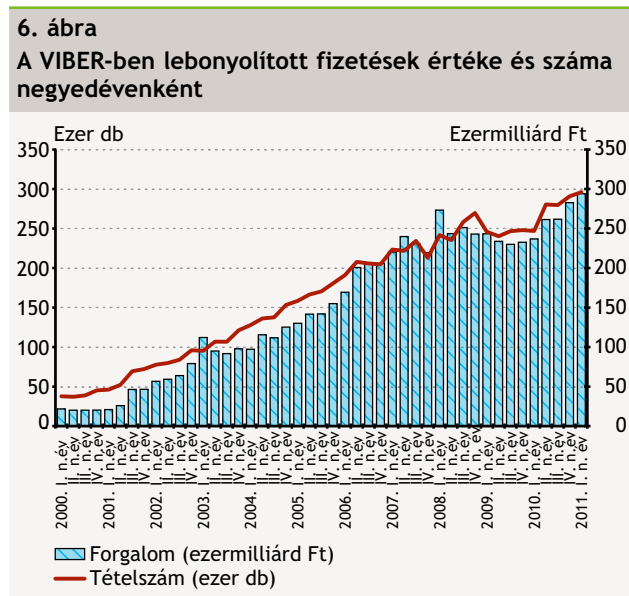
A magyar EU-elnökség munkájának támogatása

A jegybank Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás szakterülete a pénzügyi szektorral, valamint pénzforgalommal kapcsolatos európai uniós jogszabályalkotásban jelentős szerepet vállal, így támogatva a 2011 első félévében zajló magyar EU-elnökség munkáját. A készülő európai uniós jogszabályok közül a szakterület kiemelten kezelte az OTC derivatív termékek központi szerződő félen keresztüli elszámolásával, illetve jelentési kötelezettségével, valamint a központi szerződő felek és a jelentési kötelezettséget fogadó adattárak működési feltételeivel foglalkozó rendelettervezetet. Továbbá különös figyelmet fordított a SEPA végdátummal kapcsolatos rendelettervezet tanácsi tárgyalását megelőző, szakmai munkacsoportban folyó munkára. Emellett folyamatosan figyelemmel kísérte a központi értéktárak, valamint az értékpapírok megszerzése, nyilvántartása, zárolása és elidegenítése európai szintű közös jogszabályainak kialakítását.

A VIBER-forgalom alakulása

2011 első negyedévében a VIBER-ben a fizetési forgalom értéke 294,2 billió (ezermilliárd) forint, a kiegyenlített fizetési megbízások száma pedig 296 ezer darab volt. Ez az előző negyedévhez képest értékben 4%-os, darabszámban pedig 2%-os növekedést jelent. Az előző év azonos időszakához mérten értékben 24%-os növekedés tapasztalható, míg a tételszám növekedése 20%-ra tehető. A VIBER első negyedévi átlagos havi tételszáma 98,7 ezer darab, a havi átlagos pénzforgalma 98,1 ezermilliárd forint volt.

A negyedév folyamán a napi átlagos tételszám 4700 darab volt, az átlagos napi forgalom pedig 4669 milliárd forint.

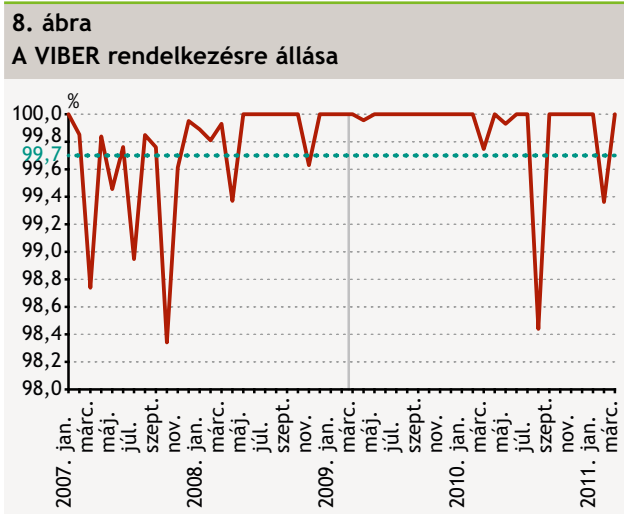

A maximális tételszámot (10 027 db) és a napi maximális forgalmat (14 667 milliárd forint) március 16-án (azonos napon) érte el a rendszer.²

A vizsgált időszakban az MNB számlavezetési körébe tartozó hitelintézetek átlagos napi pénzforgalma (VIBER, BKR és MNB ügyfélszámla-vezető rendszerét számításba véve) 5150 milliárd forint volt (ami 9%-os növekedés az előző negyedévhez képest). E forgalmat az előző negyedévhez képest növekvő, mintegy 409,6 milliárd forint átlagos napi számlapénzállomány és növekvő, mintegy 1417 milliárd forint napközbeni hitelkeret segítségével bonyolították le, így az átlagos napi likviditás 2,8-szer fordult meg napon belül – vagyis a bankok továbbra is bőséges likviditással rendelkeznek a forintfizetési rendszerekben.

A VIBER rendelkezésre állása a negyedév során megfelelő volt, 99,6%-os: 2011 első negyedévében 48 perc leállás for-

dult elő. A VIBER háttérközpontjának alkalmazására nem volt szükség.

² Az előző negyedéves jelentésben (2011. január 15-én) tévesen jelentek meg a csúcsnapok érték- és volumenadatai. 2010 negyedik negyedévére vonatkozó adatok helyesen a következők: a maximális tételszámot (5 838 db) október 12-én és a napi maximális forgalmat (11 752 milliárd forint) november 10-én érte el a rendszer.

6. Az MNB statisztikai tevékenysége

Monetáris statisztika

Az MNB havonta publikálja a hitelintézetek összevont mérlegének, illetve a háztartási és a nem pénzügyi vállalati kamatlábak alakulásáról szóló adatokat. A 2011. februári adatokat 2011. március 31-én tette közzé.

A szezonálisan nem igazított adatok szerint az utolsó három megfigyelt hónapban – decembertől februárig – a háztartások forinthitel-felvétele 30,1 milliárd forinttal haladta meg a törlesztéseket. A devizahitelek állománya a tranzakciókból eredően (az átértékelődésektől és az egyéb volumenváltozásoktól megtisztítva) 124,5 milliárd forinttal mérséklődött. A nem pénzügyi vállalatok hiteleinek állománya összességében csökkent a forinthitelek 43,6 milliárd forintos növekedése és a devizahitelek 139,2 milliárd forintos csökkenése miatt. A háztartások forintbetéteiken 184,7 milliárd forint, a devizabetéteiken pedig 21,9 milliárd forint nettó betételhelyezést hajtottak végre. A nem pénzügyi vállalatok forintbetétein 245,1 milliárd forintnyi nettó betétkivonás, míg devizabetétein 108,2 milliárd forintnyi nettó betételhelyezés volt. A hitelintézetek külföldi kötelezettségeinek részaránya az utolsó három hónap során a mérlegfőösszeghez képest kismértékben, 29,3 százalékra csökkent.

A háztartások által felvett új forintalapú lakáscélú jelzáloghitelek átlagos hitelköltség-mutatója folyamatosan növekedett. Az euroalapú lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értéke a jogszabályok változásának következményeként³ az elmúlt három hónapban nulla közeli értéket ért el. A forintalapú lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelek új szerződéses értéke a 2010. decemberi növekedést követően csökkenni kezdett az év elejére jellemző szezonális hatások miatt. Az átlagos kamatlábak az egymillió euro fölötti nem pénzügyi vállalati forint- és eurohitelek esetében a 2010. novemberi értékhez képest növekedtek. A kisebb összegű forint- és eurohitelek kamatlábai szintén növekedtek. Az átlagos betéti kamatlábak a háztartások forintbetétei esetén növekedtek, míg az eurobetétek esetében alig változtak. A nem

pénzügyi vállalatok betéteinek átlagos kamatlábai a forintbetétek esetében növekedtek, míg az eurobetétek esetében csökkentek.

Az MNB 2011. február 28-án új, negyedéves statisztikai adatközlést indított *A háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetétele* címmel, amely a Magyar Nemzeti Bank Statisztika szakterületének első stabilitási témájú publikációja. A publikáció a háztartásoknak nyújtott hitelek minőségéről ad részletes információt a 2009 első negyedévtől 2010 utolsó negyedévéig terjedő időszakra vonatkozóan. Az új publikáció negyedéves gyakorisággal, a tárgyidőszakot követő második (t+2) hónap utolsó munkanapján fog megjelenni.

Fizetésimérleg-statisztikák

Az MNB a meghirdetett adat-közzétételi és -felülvizsgálati gyakorlatával összhangban 2011. március 31-én első alkalommal publikálta a 2010 negyedik negyedéves fizetésimérleg-statisztikákat, és módosította a 2008., 2009. éves adatokat, valamint 2010 első három negyedévének adatait.

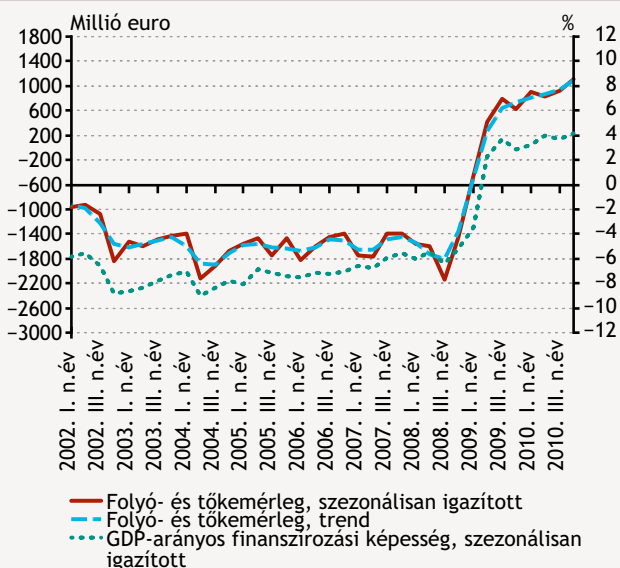
2010 negyedik negyedévében a külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség (a folyó fizetési mérleg és a tőke-mérleg együttes egyenlege) 875 millió euro (241 milliárd forint) volt. A szezonális hatások kiszűrésével a finanszírozási képesség a GDP 4,1 százaléka (286 milliárd forint). 2010-ben a reálgazdasági mérleg többlete továbbra is magasabb, mint a jövedelemmérleg hiánya. Az áruforgalomban az exportbevételek 2009 elejétől, az importkiadások 2009 második félévétől szezonálisan igazítva rendre meghaladták az előző negyedéves szintet.

2010. december végén a jegybanki tartalékok értéke 33,7 milliárd euro volt. A közvetlentőke-befektetésen belül elszámolt egyéb tőkét, valamint a pénzügyi derivatívákat nem tartalmazó nemzetgazdasági nettó adósságállomány 2010. december végén 50,8 milliárd eurót (a GDP arányában 51,6 százalékot) tett ki.

³ 2010. augusztus 14-től életbe lépett a 2010. évi XC. törvény, amelynek értelmében tilos jelzalogot bejegyezni a devizahitelekre. Ennek hatása tükröződik a devizahitelezés csökkenésében. Az új devizahitel-kibocsátás nullánál nagyobb értékét a korábban folyósított devizahitelek kiváltásának lehetősége magyarázza.

9. ábra

A külfölddel szembeni nettó finanszírozási képesség millió euróban (bal tengely) és a GDP arányában (jobb tengely)

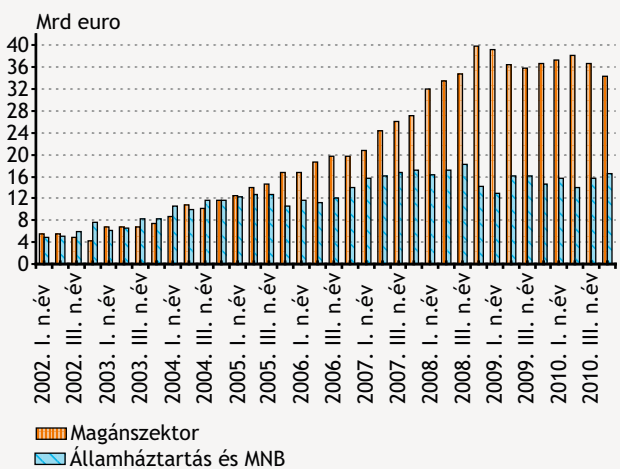
Pénzügyi számlák

Az MNB, a Központi Statisztikai Hivatal és a Nemzetgazdasági Minisztérium elkészítette, és 2011. március 31-én megküldte az EU statisztikai hivatalának, az Eurostatnak a túlzotthiány-eljáráshoz kapcsolódó statisztikai jelentést (EDP-jelentés), amely Magyarország 2010-re vonatkozó főbb kormányzati statisztikai mutatóit tartalmazza. Az intézményi munkamegosztásnak megfelelően az MNB feladata az államháztartás névértékes, bruttó adósságának (az úgynevezett maastrichti adósságnak) meghatározása, illetve az államháztartási hiány (az úgynevezett maastrichti hiány) finanszírozásának bemutatása. Az MNB statisztikai szakterülete negyedéves gyakorisággal adatszolgáltatást teljesít az Eurostat felé, amely az államadósságra és annak finanszírozására terjed ki. Ugyanezek az adatok a nyilvánosság számára is hozzáférhetők a pénzügyi számlák negyedévente kétszer publikálására kerülő statisztikáiban.

A 2011. március végi jelentés adatai szerint a kormányzati szektor bruttó, névértékes, konszolidált adóssága 2010 végén 21 749 milliárd forint volt (a GDP 80,2 százaléka).

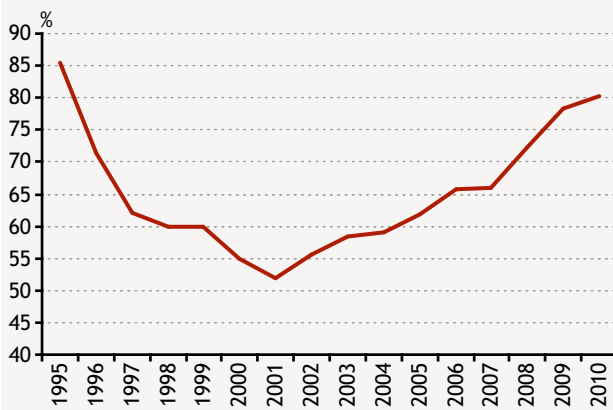
10. ábra

Magyarország nettó adósságállománya (FDI egyéb tőke nélkül), 2002–2010

11. ábra

Az államháztartás maastrichti adóssága a GDP százalékában, év végén

7. A pénzügyi kultúra fejlesztése

A Magyar Nemzeti Bank vállalt célja, hogy törvényben rögzített alapfeladatainak támogatásaként hozzájáruljon a lakosság, és különösen a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Ennek keretében az MNB évek óta szervez a lakoságnak – ezen belül a diákoknak – szóló szemléletformáló, pénzügyi tájékozottságot növelő programokat.

A Magyar Nemzeti Bank az idei évben is elkészíti *A pénz beszél! Te is érted?* című tájékoztató füzetét, amelyet eljuttat az ország valamennyi, mintegy 1200 középiskolájába. Ebben az évben a kiadványt közel 120 ezer 11. évfolyamos, nappali tagozatos diák kapja meg. A füzet közérthető formában tájékoztatja a fiatalokat azokról a legfontosabb pénzügyi termékekről és szolgáltatásokról, amelyekkel már 17-18 éves korban találkozhatnak.

A jegybank működésének és a monetáris politika mozgatórugóinak megismertetését, valamint az általános pénzügyi tájékozottság növelését célozza a „Monetary – közgazdálkodj okosan” középiskolai vetélkedősorozat is, amely jó eszköz arra, hogy a gazdaság látszólag bonyolult folyamatait egyszerű, közérthető formában tárja a fiatalok elé, megvilágítva az egyes gazdasági döntések okait és lehetséges következményeit. Az idei vetélkedőre jelentkező csaknem 440 csapat közül a legjobb 5 jutott el a döntőbe. A háromfordulós – internetes és helyszíni fordulóból álló – vetélkedő 1 millió forintos fődíját egy budapesti középiskola csapata vihette haza.

Az MNB Látogatóközpontját 2011 első három hónapjában csaknem hatezer látogató kereste fel, ami megfelel az előző év azonos időszakában mért látogatottságnak.

A Pénzügyikultúra-központ 2011 első negyedévében is további anyagokkal bővítette egy pénzügyi-gazdasági témákkal foglalkozó internetes honlap 2010 utolsó negyed-

évében megkezdett, praktikus pénzügyi kérdésekkel foglalkozó tájékoztató videosorozatát.

Az Európai Unió oktatásügyi miniszterei március végén informális ülést rendeztek az aktív állampolgárság témájában. Itt a Pénziránytű Alapítvány által támogatott iskolahálózat a legjobb gyakorlatok között került bemutatásra a diákok pénzügyi ismereteinek fejlesztését célzó hazai programok kapcsán.

2011 első negyedévében sor került egy valós adatokon alapuló, on-line tőzsdejátékból és a diákok pénzügyi ismereteit felmérő három fordulóból álló, több mint 600 diákot megmozgató tanulmányi versenyre, amely az alapítvány szakmai és anyagi támogatásával, a 60 középiskolát magában foglaló Pénzügyi Oktatási Program keretében került megrendezésre.

A Magyar Nemzeti Bank és a Pénziránytű Alapítvány átfogó kutatásra adott megbízást, amelynek célja a hazai lakosság pénzügyi ismereteinek és termékhasználati szokásainak felmérése volt. A két panelből álló felmérés fókuszában többek között annak vizsgálata állt, hogy a lakosság mennyire van tisztában bizonyos, a pénzügyi döntésekben alapvető információkkal, valamint mennyire van birtokában a pénzügyi döntésekhez fontos készségeknek. Az erre vonatkozó kérdéscsoport egy, a világ 20 országának bevonásával folyó, az OECD által kezdeményezett nemzetközi kutatási projektnek képezi részét. Ez a kutatási panel egészült ki egy hazai, országspecifikus résszel, amelynek célja: az általános pénzügyi ismeretek feltérképezése, valamint a pénzügyi stabilitás szempontjából kiemelt témákra fókuszálva (pénzforgalmi szolgáltatások, bankkártyahasználat, hitelezés, megtakarítási szokások) az aktuális helyzet felmérése a pénzügyi termékek használatára vonatkozóan.

NEGYEDÉVES JELENTÉS

2011. április 15.

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

